

ΕΛΕΥΘΕΡΟ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΔΟΞΙΑΔΗ
ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΚΟΙΝ. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Υ Γ Ε Ι Α

Σκέψεις και προτεραιότητες(*)

Ο Τ. WILDER είπε: «ή κορωνίδα της ζωής είναι ή άσκηση επιλογής» (HE CROWN OF LIFE IS THE EXERCISE OF CHOICE). "Αν αυτό ισχύει γειά στη ζωή, ισχύει πολύ περισσότερο ήν πολιτική που όντας κή τέχνη του ιακτού» είναι αδιάρκοπα ύποχρεωμένη να νει ιεράρχηση προτεραιοτήτων. 'Ακόμη ρισσότερο είναι αυτό ύποχρεωτικό στον μέα της 'Υγείας γιατί από όλες τις άγκες, τις προτάσεις και τὰ προγράμματα δέν ύπάρχει κάτι που είναι δυνατὸν ἄς έξ άρχής να άπορριφθεί. Είναι ός από την άλλη μεριά άδύνατο όλα να σχωρήσουν σύγχρονα, και γιατί τὰ οικονομικά μέσα άκόμα και σε πολύ πλούες χώρες είναι άναπόφευκτα περιορισμένα, άλλά και γιατί ή σύγχρονη προώση πολλών προγραμμάτων μπορεί να μιουργήσει σύγκρουση μεταξύ τους. ήπει έπομένως να έχουμε τὸ θάρρος μὴν άποφεύγουμε τις άποφάσεις για

ιεράρχηση προτεραιοτήτων με τὸ να έπαινούμε κάθε τί ή με τὸ να κάνουμε λιγάκι από κάθε τί.

'Από όλα λοιπόν τὰ προγράμματα που περιλαμβάνονται στα σχέδια της Παγκόσμιας 'Οργάνωσης 'Υγείας και τών διαφόρων όργάνων της, άλλά και που είναι πιθανὸ να προταθούν σε κάθε χώρα, νομίζω ότι στην 'Ελλάδα θα έπρεπε να μπουν πολύ ψηλά στον κατάλογο τών προτεραιοτήτων τρεις περιοχές που άναφέρονται σε τρεις ομάδες άτόμων.

ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΗ

1. "Ο λ ο ι ο ί π ο λ ί τ ε ς: "Ενας από τούς μεγάλους ιστορικούς της 'Ιατρικής ό SIGERIST, είπε: «'Η 'Υγεία δέν μπορεί να επιβληθεί στον κόσμο. Δέν μπορεί να χορηγηθεί στον κόσμο. Πρέπει οί πολίτες να την θέλουν και να είναι προετοιμασμένοι να πάρουν μέρος και να συνεργαστούν ολοκληρωτικά σε όποιοδήποτε πρόγραμμα άναπτύσσει ή χώρα». "Ετσι ό IVAN ILLICH δέν είπε τίποτα τὸ πραγματικά καινούργιο, όταν πιὸ σύνταμα και πιὸ άπότομα έγραφε κή 'Υγεία είναι

* Σημείωση: Οί σκέψεις που περιέχονται ό άρθρο αυτό παρουσιάστηκαν και στην όσφατη 'Ετήσια Σύνοδο της Παγκόσμιας γάνωσης 'Υγείας στη Γενεύη.

κάτι που ο κόσμος κάνει, όχι κάτι που ο κόσμος παίρνει».

Τὰ παραπάνω σημαίνουν Διαφώτιση για 'Υγεία. Έχοντας πεί αυτό βρισκόμαστε άμέσως μπρός στη δυσκολία να καθορίσουμε και τους στόχους και τις μεθόδους· και τὰ δύο διαφέρουν πάρα πολύ από την μία χώρα στην άλλη. "Αν μιὰ χώρα έχει σαν πρόβλημα ύψηλή βρεφική θνησιμότητα οί στόχοι της δέν μπορεί να είναι όμοιοι με τους στόχους τών χωρών που τὰ μεγάλα τους προβλήματα είναι ο καρκίνος ή ή ρύπανση του περιβάλλοντος ή τὰ όδικά άτυχήματα. Δέν είναι όμως τὸ περιεχόμενο τής διαφώτισης που είναι διαφορετικό· είναι άκόμη διαφορετικό και σε ποιὸ τμήμα τής προσωπικότητάς μας άπευθύνεται ή διαφώτιση. "Όσο λιγότερο άναπτυγμένη είναι μιὰ χώρα, όσο λιγότερο μορφωμένοι οί πολίτες της, τόσο ή διαφώτιση για 'Υγεία είναι θέμα διδασκαλίας άπλών γνώσεων. "Όσο τὸ επίπεδο τής άνάπτυξης ανεβαίνει, όσο ο ύλικὸς πλούτος —και ή οργανωμένη εκπαίδευση— μεγαλώνουν, τόσο γίνεται λιγότερο θέμα μεταφορᾶς γνώσεων και περισσότερο πρόβλημα δημιουργίας καταλλήλων στάσεων και κινήτρων. Αυτό είναι πολύ πιὸ δύσκολο και δέν μπορεί να αντιμετωπισθεῖ ίκανοποιητικά με τους παραδοσιακοὺς τρόπους διαφώτισης για 'Υγεία, δηλαδή όμιλίες, φυλλάδια, ταινίες, τοιχοκολλήσεις.

ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ

Έπειδή οί στάσεις και τὰ κίνητρα μεγαλώνουν ύποσυνείδητα κωρίς στην ζωή, νομίζω, ότι θα έπρεπε να άνιχνεύσουμε τὶς δυνατότητες και να άναπτύξουμε προγράμματα:

α. Που άρχίζουν πολύ κωρίς στη ζωή.

β. Για τὰ όποία είναι άναγκαίο να εκπαιδύσουμε τους μελλοντικούς γονιούς —και αυτό δέν μπορεί να γίνει παρὰ μόνο κωρίς στην εποχή τής έφηβείας.

γ. Που θα περιλάβουν όλους τους παράγοντες σε μιὰ κοινότητα, όπως τους παπᾶδες και τους δασκάλους —και γι' αυτό τὸ σκοπὸ είναι άπόλυτα άπαραίτητη στενή συνεργασία με τὸ ύπουργείο Παιδείας.

δ. Που θα συνεργασθουν με επαγγελματίες στὸν τομέα τής μαζικῆς ένημέρωσης και

ε. Που θα πάρουν ύπόψη τους και θα έρευνήσουν τὶς πιθανές αντίστάσεις που μπορεί να είναι δύο ειδών. 'Η πρώτη είναι άπό τὶς παροδοσιακές αντίληψεις τής προηγούμενης γενιάς. 'Η πείρα μας σε έρευνα στην 'Ελλάδα έδειξε πόσο οί γιαγιάδες μπορεί να άποτελέσουν ή συμμάχουν ή έχθρους στη διαφώτιση. 'Η δεύτερη είναι άπό εκείνο που βλέπουμε τώρα γύρω μας, δηλαδή τὴν έξάλειψη στὰ μυσλά πολύ κόσμο τής διάκρισης μεταξύ «ανάγκης» και «έπιθυμίας». Αὐτὴ ή σύγχυση που κατέληξε να θεωρούμε ότι κάθε έπιθυμία είναι και άνάγκη άποτελεῖ τὸ μεγαλύτερο εμπόδιο.

'Η διαφώτιση είναι σήμερα περισσότερο άπό κάθε άλλοτε άναγκαία, γιατί έχουμε πιστέψει για πολλές δεκαετίες σε μιὰ Μεγάλη 'Εξίσωση. Πιστέψαμε δηλαδή ότι 'Ιατρική Περίθαλψη = 'Υγεία. 'Αλλά σε πολλές χώρες αὐτὴ ή Μεγάλη 'Εξίσωση άποδείχθηκε ότι είναι σήμερα ή Μεγάλη Αὐταπάτη. Περισσότερη 'Ιατρική Περίθαλψη του τύπου που προσφέρουμε σήμερα δέν σημαίνει άναγκαστικά καλύτερη 'Υγεία, γιατί 'Ιατρική Περίθαλψη είναι σήμερα συνδεδεμένη με πιὸ προηγμένη 'Ιατρική Τεχνολογία είναι έντελῶς όμοια με εκείνο που είπε για τὴν 'Επιστημονική Τεχνολογία, ο διάσημος συγγραφέας E. M. FOSTER, ότι είναι μιὰ άνεξάφτητη δύναμη που προοδεύει, αλλά όχι πάνω στις γραμμές μας· που προχωρεῖ, αλλά όχι πρὸς τους σκοπούς μας».

Για όλα τὰ παραπάνω έχουμε άρχίσει τὰ πρώτα βήματα στη χώρα μας.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

2. Προγραμματιστές: 'Η ανάγκη για μιὰ καλὰ προγραμματισμένη πολιτική για τὴν 'Υγεία εἶναι τόσο φανερὴ καὶ ἔχει τονισθεῖ, πού θὰ ἀπορεῖ κανεὶς γιατί τὴν ἀναφέρω πάλι. Εἶναι ἀκριβῶς γιατί ἡ συχνὴ ἐπανάληψη εἶναι σημανθὶ πόσο ἀκόμη ἀπέχουμε ἀπὸ τὸ ἰδεώδες. 'Ακόμη καὶ πολὺ πρόσφατα στὴν 19ῃ Σύνοδο τῆς Παγκόσμιας 'Επιτροπῆς τῆς Παγκόσμιας 'Οργάνωσης 'Υγείας γιατὸ προγραμματισμὸ τῆς 'Ιατρικῆς 'Ερευνας, τονίσθηκε ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναθεωρήσουμε καὶ νὰ διατυπώσουμε ξανὰ τὴν πολιτικὴ τῆς 'Υγείας. Θέλω νὰ ἐκφράσω εὐγνωμοσύνη γιατὸν καθοδήγησή που μᾶς δίνει στὸν τομέα αὐτὸ ἡ Παγκόσμια 'Οργάνωση 'Υγείας μετὰ τὶς πολλὰς τῆς δημοσιεύσεις.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

Σὲ χώρες ὅπως ἡ δική μας, στὶς ὁποῖες προγραμματισμὸς 'Υγείας καὶ 'Ερευνα γιατὸ 'Υπηρεσίες 'Υγείας δὲν εἶναι πολὺ προοδευμένες ὑπάρχουν τέσσερα σημεῖα που πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψη μας καὶ που ἄρχισα νὰ ἀναπτύσω στοὺς τελευταίους μῆνες στὸ ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν 'Υπηρεσιῶν:

α. Πρέπει νὰ πεισθεῖ ὁ κόσμος ὅτι ἂν θέλει πραγματικὸ προγραμματισμὸ δὲν πρέπει νὰ περιμένει γρήγορα ἀποτελέσματα.

β. Πρέπει νὰ πεισθοῦν τὰ Οἰκονομικὰ ὑπουργεῖα, ὅτι κάθε δαπάνη γιατὸ καλύτερο προγραμματισμὸ ἀποδίδει τελικὰ πολλαπλάσια.

γ. Πρέπει νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ 'Ομάδα 'Επιστημόνων ἀπὸ διάφορες ἐπιστῆμες που νὰ ἔχουν σὰν πλήρη τους ἀπασχόληση τὸν προγραμματισμὸ. 'Ἢδη ὑπάρχει στὸ ὑπουργεῖο Κοινωνικῶν 'Υπηρεσιῶν ὁμάδα ἀπὸ 12 ἐπιστήμονες ἀπὸ τοὺς ὁποῖους μόνο δύο εἶναι γιατροὶ καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀνήκουν σὲ ἄλλες ἐπιστῆμες κοινωνικῆς,

οἰκονομικῆς, ἀνθρωπιστικῆς.

δ. Πρέπει νὰ μὴν ἀρχίσουν μεγάλα προγράμματα ἀπότομα, ἀλλὰ πρῶτα προγράμματα πιλοτικά, δηλαδὴ νὰ δοκιμάζεται κάθε ριζικὴ μεταβολὴ σὲ μικρὴ ἔκταση πρὶν ἐφαρμοσθεῖ σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα. 'Εμεῖς σὰν παράδειγμα προγραμματίζουμε σὲ δύο περιοχὲς τῆς χώρας σύστημα συνεργασίας μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν γιατρῶν τῶν Κέντρων 'Υγείας καὶ τῶν τοπικῶν Νοσοκομείων.

3. Τὰ ἐπαγγέλματα 'Υγείας: 'Ἡ προσπάθεια στὸν τομέα αὐτὸ σημαίνει τὴν ἀνάπτυξη τοῦ δυναμικοῦ τῶν ἐπαγγελματιῶν ὑγείας. Πρέπει νὰ προγραμματίσουμε γιατὸν κάθε χώρα ποιὲς εἶναι οἱ ἀνάγκες γιατὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ στὰ ἐπαγγέλματα 'Υγείας κατὰ κατηγορία γιατὸ τὰ ἐπόμενα 15 - 20 χρόνια. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι παρόμοιες προβλέψεις σὲ διάφορες χώρες στὸ παρελθὸν δὲν ἀποδείχθηκαν ἐκ τῶν ὑστέρων πολὺ ἀκριβεῖς.

Ἡ ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ ΤῶΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ

'Ὅπως ἔχει εἰπωθεῖ, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ προβλέπουμε γιατὸ τὸ μέλλον, εἶναι ὅμως ἐξίσου ἀναγκαῖο νὰ μὴν πιστεύουμε ἀπόλυτα στὶς προβλέψεις μας. 'Αλλὰ ἡ ἀνακρίβεια τῶν ἀποτελεσμάτων σημαίνει ὅχι ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν προσπάθεια, ἀλλὰ ὅτι πρέπει νὰ βελτιώσουμε τὶς μεθόδους γιατὸ πρόβλεψη. 'Αναφέρω τὸ παράδειγμα τῶν γιατρῶν. 'Αν πάρουμε ὑπόψη μας ὅλους τοὺς πιθανοὺς παράγοντες, ὑπολογίσαμε ὅτι ἂν θέλουμε νὰ ἔχουμε σὲ 20 χρόνια ἀναλογία γιατρῶν πρὸς πληθυσμὸ 1 : 600, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐλαττώσουμε κατὰ 50% τὸν ἀριθμὸ τῶν εἰσαγωγῶν στὶς 'Ιατρικὲς Σχολές' καὶ τέτοια προσπάθεια παρὰ τὴν ἰσχυρὴ ἀντίδραση ἔχει ἀρχίσει στὴ χώρα μας — φυσικὰ βαθμιαία. 'Απὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἔχουμε πολὺ λίγους νοσοκόμους. 'Ἐτσι στὰ τελευταῖα τρία χρόνια ἰδρύθηκαν ἐπτά

καινούργιες Σχολές Νοσοκόμων και 10
θα άρχίσουν στους επόμενους 18 μήνες.

Η ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άλλά ή ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού δεν σημαίνει μόνον άριθμούς, αλλά επίσης τὸ είδος του ανθρώπου που χρειάζεται και επομένως την εκπαίδευση που δίνεται. "Ας φέρω και πάλι ένα παράδειγμα από τις δικές μας προσπάθειες. Η Μεταπτυχιακή Έκπαίδευση γίνεται σε πολλές χώρες κυρίως σε Νοσοκομεία. "Αν γίνεται σε εκπαιδευτικά Νοσοκομεία αυτό δεν είναι απόλυτα ικανοποιητικό γιατί σε τέτοια νοσοκομεία δεν μπαίνουν πάντα οι καθημερινές κοινές περιπτώσεις αλλά μόνο σοβαρές και δύσκολες. "Ετσι τώρα προγραμματίζουμε για διάφορες γενικές ειδικότητες, ώστε ένα τμήμα της Μεταπτυχιακής Έκπαίδευσης να γίνεται έξω από τὸ Νοσοκομείο σε Κέντρα Υγείας και σε άγροτικά Ιατρεία.

Άναφέροντας τις τρεις παραπάνω προ-

τεραιότητες δεν προτείνω ότι πρέπει να αποκλείσουμε άλλες δραστηριότητες. Το ύπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών π.χ. σε στενή συνεργασία με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, ανέπτυξε πρόγραμμα έλέγχου ρύπανσης του περιβάλλοντος που ήδη έδωσε τα πρώτα του αποτελέσματα στην Άθήνα, όπου ή περιεκτικότητα της ατμόσφαιρας σε διοξείδιο του θείου ελαττώθηκε κατά 50%. Επίσης σαν πρώτο βήμα άπαγορεύσαμε κάθε διαφήμιση τσιγάρων και καπνού από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, δηλαδή τὸ ραδιόφωνο και την τηλεόραση, αν και ή Ελλάδα είναι χώρα καπνοπαραγωγός. Άλλά οι τρεις προτεραιότητες θα εξακολουθήσουν να είναι για μās ύψηλές προτεραιότητες, γιατί αναφέρονται όλες άπευθείας στον άνθρωπο. Και τὸ ότι αγωνιζόμαστε για τὸν άνθρωπο δεν πρέπει ποτέ να τὸ ξεχνάμε. Αυτό έξάλλου δεν είναι τίποτα καινούργιο. Περισσότερο από 2.000 χρόνια πριν από μās έλεγαν και πίστευαν στη χώρα μας ότι: Πάντων Χρημάτων Μέτρον "Άνθρωπος.

